

Om Tårnegården og loge nr. 40 "Vern."

Forhistorie og etablering.

Da Marinens hovedstasjon i første halvdel av 1800-tallet flyttet over til Horten fra Stavern, fulgte mye både militært og sivilt personell med. I Keisemarkgatene bygdes etter hvert en lang rekke privathus, de fleste med offiserer som eiere, men også sivile eiere.

Skipsbygningsassistent M. Hansen bygde en større enetasjes bolig i Nedre Keisemark, som senere ble begynnelsen til den bygning vi nå befinner oss i. Hvordan ble så denne opprinnelige boligen til Tårnegården?

I en lokal memoarbok "Det hændte i de dage" finnes et kapittel med tittelen "To menneskeskjebner - offiseren og presten." Denne presten er mannen som skapte Tårnegården, slik den står i dag. Han ble den ene av to ofre for klatresamfunnet Fredriksverns marinestasjon i Stavern. Deres skjebne ble knyttet sammen i kampen for rettferdighet i et drama som utspant seg i Stavern i slutten av 1840 årene.

Offiseren var den dyktige og vellykkede premierløytnant Johan Georg Sigholt. Her er hans merittliste:

Ærefull tjeneste i den franske marine med æreslegionens ridder kors som hederstegn. Som tjenestegjørende sjef på den norske stats kystdampskip Nordkapp reddet han 150 mann fra et russisk linjeskip som forliste i storm utenfor Risør. Belønningen ble en høy russisk orden. Sigholt var medlem av Det sjømilitære Samfunds direksjon, og et høyt aktet medlem i det stedlige kommunestyre. Da han ble forfremmet til kapteinløytnant og senere innstilt til sjef for et nytt større marinefartøy, begynte misunnelsen og intrigene.

Rykter ble plantet og ondsinnet sladder om hans privatliv. Det kulminerte med beskyldninger om at han hadde tilbøyeligheter til "intim og fysisk naturstridig omgjengelse med personer av sitt eget kjønn." Da dette kom ham for øret, reagerte han raskt og utfordret ryktemakerne til duell. Ingen sto frem. En rettsak fulgte, og han ble frifunnet. Så gikk han til kamp for sin æresoppreisning, og for straff til ryktemakerne. Dermed tråkket han også høyere offiserer på tærne, ble anmeldt for ærekrenkelser og idømt strengeste militære straff for oppsetsighet - 6 måneders festningsarrest. Da ga han opp og tok sitt eget liv. Ved hans begravelse møtte sivilbefolkningen opp i store skarer, men bare et par offiserer møtte. Garnisonspresten, Wilhelm Frederik Benedict Peter Sverdrup, sann av den kjente Eidsvollsmann og professor Georg Sverdrup, holdt gravtalen. Myndig og modig gikk han i rette med de militære myndigheter og talte over bibelordet: "Den som er ren, han kaste den første sten." Det ble en glødende forsvarstale for den avdøde. Talen vakte voldsom oppsikt.

Den ble prestens skjebne for livet. I årene som fulgte søkte Sverdrup forgjeves en lang rekke presteembeter. Overalt ble han forbigått av yngre og mindre kvalifiserte søkere. Han var rammet av det etablerte samfunns hevn, eller av det som vi senere har kalt Janteloven: "Du skal ikke tro at du er noe." Forbigåelsene ble hans livs tragedie. For den sivile befolkning i Stavern ble hans fortsatte arbeid i menigheten og i sosialomsorg til velsignelse og glede. Endelig i 1864 opplevde han at sentralmyndighetene tilsatte ham i embetet som garnisonsprest i Christiania, men med svekket helse avslo han.

I 1865 kjøpte han skipsbyggningsassistent M. Hansens hus i Nedre Keisemark. Ved sitt ekteskap med kusinen Elisabeth Palæmona Treschow til Braeborg og Larvik var han i besittelse av en betydelig formue. Etter innflyttingen i Huset i Horten bygde han på en 2. etasje, og en balustrade rundt denne. Deretter fikk han tillatelse av myndighetene til å oppføre et tårn i 3 etasjer. Huset fikk navnet Tårnegården. Det ble et imponerende herskapshus i sine omgivelser, med dominerende beliggenhet og utsikt over orlogshavnen og det nye marinemiljø. Det bidro vel noe til å gi ham en sosial selvfølelse tilbake.

Sokneprest Sverdrup fant ro og tilfredshet i sitt nye hjem. Det førte til at han fortsatte og økte sin sosiale virksomhet. Sentralmyndighetene ble mer og mer positive overfor hans virksomhet, og påskjønnet ham for det. I 1871 skjenket han en boksamling på to tusen bind til Universitetsbiblioteket. Om høsten samme år ble han utnevnt til ridder av st. Olavsordenen. Det følgende året døde han.

De fleste av Tårnegårdens senere eiere har hatt tilknytning til Marinen. Som kronprins bodde kong Olav som gjest i Tårnegården når han besøkte byen vår. Natten til 9. april 1940 trengte tyske krigsfartøyer inn på Indre havn. Et av dem, lastet med ammunisjon, nådde frem til Apenesbrygga ned for Tårnegården, men den sprang i luften, truffet av granater fra KNM Olav Tryggvason. Tårnegården fikk skader, i likhet med andre hus i Nordbyen. Den tyske Hafencapitän og Ortskommandanten rekvirerte Tårnegården. Bygningen ble meget "gjestevennlig" hus for tyskerjenter. Fornedrelsen varte de 5 krigsårene. Etter krigen disponerte boligkontoret huset en tid til det ble kjøpt av en Sandefjordsmann til privatbolig. Den 1. november 1951 ble det sendt et brev fra Herøya ved Porsgrund til Horten.

Det lød:

Kjære ordensbror,

"Da vi var sammen i Tønsberg siste vinter, sa jeg at jeg skulle ta en tur til Horten for å se hvordan det ligger an der borte for en avdeling av vår orden. Jeg har dessverre ikke sett meg i stand til det for nå, men forstkommende tirsdag kommer jeg. Altså den 6. d.s.

Jeg reiser herfra ved middagstider, og er så vidt jeg kan se, i Horten kl. 15,25. Vil du bestille hotellværelse til meg. Jeg finner vel forretningen din, når jeg går fra stasjonen. Har du adresse på eventuelle kandidater, var det bra. Tenk litt over det til jeg kommer. Vi må sette mye inn på å få en del brødre i Horten, så du kan få følge til Tønsberglogens møter. Målet er selvsagt en broderforening i Horten, - og senere loge."

Brevskriveren var den dynamiske Eks.O.M. P.E. Hagen i loge nr. 17 Dag i Porsgrunn. Han ble insitamentet og pådriveren helt frem til vår loges etablering. Mottakeren av brevet var den like entusiastiske logebror av loge nr. 27 Kong Sverre i Tønsberg, Ansten Gudmundsen. Han støttet Eks.O.M. Hagens initiativ, og sørget for nødvendig goodwill hos Tønsberglogen. Hagen og Gudmundsen arbeidet iherdig, og resultatet var overveldende. Kandidater fra Horten ble funnet. på nyåret 1952 forelå 11 søknader om opptakelse i loge Kong Sverre, ferdig godkjent til realisering. Eks.O.M. Hagen presset på. Men loge Kong Sverre hadde leide lokaler på deling med andre institusjoner denne vinteren, men med deres store velvilje gikk de med på at innvielsene av våre første brødre kunne skje i logelokaler i andre byer.

26/1-52 ble 4 Hortenskandidater opptatt i loge nr. 17 Dags lokaler i Porsgrunn med Eks.O.M. Hagen som O.M.

30/1-52 ble 2 kandidater opptatt i loge nr. 15 Kongshaugs lokale og 27/2 5 kandidater til sammesteds, begge seremonier ledet av loge Kong Sverres embetsmenn.

Nå kunne 12 Hortensbrødre danne egen broderforning. Horten broderforening ble formelt stiftet i Tønsberg 11. mars med bror Ansten Gudmundsen som formann. Møtested for broderforeningen ble Grindes konditori med møtedager 1. og 3. onsdag i måneden. Eks.O.M. Hagen kunne tilfreds avslutte sitt etableringsarbeid. Første mål var nådd, lokal broderforening. Men han kom igjen. Arbeidet i broderforeningen gikk fremover, og i løpet av mai måned ble ytterligere 4 nye brødre ønsket velkommen. Så vi var 16 brødre samlet i møte den 4. juni, da bror Arnold Johansen kunne fortelle at Tårnegården var avertert til salgs. Nyheten vakte oppsikt. Kunne det være noe for oss som fremtidig logebygning? Ideen fenget.

Besiktigelseskomite ble valgt og satt i arbeid, og vi hadde gode bankforbindelser. Komiteen handlet raskt. Etter positiv besiktigelse, forhandling med selgeren og tilsagn fra boligkontoret om frigivelse av 2. etasje i gården, ble saken fremlagt i broderforeningens møte 19. juni og kjøpet ble enstemmig vedtatt. Kontrakten ble undertegnet 1. juli og gården var vår. 16 brødres felleseie. I ettertid kan det høres vel dristig ut. Et gammelt ordtak lyder: Ikke selg felden for

bjørnen er skutt. Hva hadde vi gjort? Vi hadde kjøpt felden som skulle romme en bjørn som bare var i fosterstadiet. Det var realiteten da vi den 4. september holdt vårt første møte i broderforeningen i egne lokaler i 2. etasje i Tårnegården. Vi erkjente våre felles farskapsplikter. Det ble en livlig og travel høst. Andelslaget ble stiftet, planer utarbeidet og ominnredninger vedtatt, og flere nye brødre sluttet seg til "farskapet". Dugnadsinnsatsen var så stor og resultatene så lovende at vi igjen handlet impulsivt. Ja, i optimismens og innsatsviljens overmøt inviterte vi til julemøte 3. desember med besøk fra Sandefjord, Tønsberg og Porsgrunn. Ettertanken meldte seg i timene før gjestene skulle komme. Hva ville gjestene si når de møtte frem i rom som var sterkt preget av ominnredning og restaurering. Men en innbydende oppdekning, og meget velsmakende mat og drikke, og broderlig velvilje hos gjestene skapte den rette feststemning. Det ble et inspirerende møte med impulsgivende råd om fortsatt innsats og oppfordring til å gå i gang med realisering av logeplaner. Det gledet oss at disse toner også lød fra vår medbrødre i loge kong Sverre. Vi var selv økonomisk betenkt. Men vår gode pådriver P.E. Hagenskar igjennom alle betenkeligheter: "Dere er godt igang med ominnredningene. Sett også igang forberedelse til realisering av loge. Hva nøler dere etter? I brødrflokket har dere jo: arkitekt, arbeidsledere fra praktiske yrker, solide bankforbindelser, en snekkermester i anmarsj. Dere har solide emner til et logekollegium. Til våren bør dere kunne innstifte egen loge. Han feide alle betenkeligheter til side, og hans uttalelser ble støttet av våre utenbys gjester.

Vi tente på oppfordringen. Det ble et forsert og hektisk dugnadsarbeid denne våren. Og bror Hagen fulgte opp. Han møtte opp flere Weekender på rad utover våren for å kontrollere innsatsen og oppmuntre oss. Den 11/2 nådde broderforeningen det nødvendige brodertall for start av loge, 26 brødre. Snekkermesteren var blitt logebror, og nytt logeinventar var sikret ved hans innsats utover vårparten. Det sto ferdig plassert i logesalen kvelden før innvielsen.

Logenavnet hadde vi drøftet lenge, og mange forslag forelå etterhvert. Jeg husker bl.a. Oscar Wisting, Braarud, Holtan, Holtan, Løvøy, Bastøy, Karl Johans Vern. og en del latinske navn. De siste falt hurtig bort. De øvrige gled bort litt etter litt, inntil det bare var et par igjen, hvorav Karl Johans Vern. Det var foreslått av br. Henry Aubert Mathisen. Innvendingene var at det var et svensk kongenavn i dette lokale stedsnavn, og det var i lengste laget. Lesningen kom fra forslagsstilleren selv: Vi sløyfer kongenavnet. Da blir det Vern, et fyndig, kort og i grunnen et innholdsrikt ord. Han fikk rett. Navnet

fikk full oppslutning. Ingen har angret på det siden. Navnet symboliserer at vår loge skal være et vern for søkende brødre, det skal verne den åndelige vekst som logen skal fremme hos embetsmenn og brødre i overensstemmelse med retningslinjene i vår orden. Det har dybde og perspektiv i vår hverdag. Med sin enkle tyngde ga det inspirasjon til den videre utdyping av O.F. Ordenens idealer. Det ble utgangspunktet for appellen i Prologen ved logens stiftelse. Og da vår logesang ble til, ble det nøkkelordet for sangens manende tekst. Melodien "Jeg vil verge mitt land" ga styrken og spensten i vår kjære representasjonssang.

Bror Mathisen var også opphavet til vår loges segl. Det som pryder våre trykksaker og smykker seremonimesters stav. Motivet kanalbroen i Horten - og ankeret - er gode symboler for Odd Fellowship: broen for samhold og kontakt, ankeret for styrke, fasthet og trygghet.

Vår moderloge Kong Sverre med O.M. Øystein Blix Meyer i spissen ga oss uvurderlig hjelp ved å oppta de nye kandidater som vi trengte innen etableringen av logen, og dertil en lang rekke gradpasseringer, spesielt for å få tilstrekkelig antall 3.grads brødre i tide. Det krevdes ekstramøter av Kong Sverres embetsmenn og brødre. Spesielt gjordes en kjempeinnsats av Tønsberg, brødrene søndag den 10. oktober 1952. Hele dagen gikk med. I rad og rekke gjennomførtes 3.grads passering, l. gradspassering og innvielse. Vi er sterkt knyttet til loge Kong Sverre i takknemlighetsgjeld for denne innsats, som hjalp oss over tidsnøden henimot den senere fastsatte dagen for etableringen av den nye loge. Vi ønsket å få Eks.O.M. Johan Samuelsen til fungerende Eks.D.M. for vår kommende loge, men han beklaget at han dessverre ikke fant å kunne være fast bundet til en uten bys loge, selv om veien fra Tønsberg til Horten var kort.

Vi lyktes imidlertid å få Eks.O.M. Halvdan Fehn fra Sandefjordslogen nr. 15 Kongshaug til å ta embetet inntil vi kunne stille en Eks.O.M. fra våre egne rekker, til å betjene denne embetsstol. Han ble den uvurderlige og erfarne hjelper for vårt første kollegium. Han møtte trofast til alle våre moter i det halvannet år til vi selv kunne stille egen Eks.O.M. Bror Fehn hadde ikke bil selv, så han kom til møtene hos oss sammen med 3 andre Sandefjordsbrødre. De følte seg alle så husvarme og hjemme hos oss at de fortsatte i en årrekke etterpå å være våre hyppigste og mest velkomne gjester: Halvdan Fehn, Halvard Haavaldsen, Birger Gustavsen og Gunnar Jørgensen. De beriket vårt miljø ved sin hjelpsomhet og sitt trofaste vennskap. Spesielt vil jeg berømme Halvdan Fehns innsats på Eks.O.M.stolen. Jeg vil gjenta et uttrykk som jeg brukte om ham ved en annen anledning på fylkesplanet: " Han var der gode "Fehn" som svingte tryllestaven over arbeidet når det trengtes.

Vårhalvåret 1953 ble som tidligere sagt hektisk. To store oppgaver måtte være tilendebrakt innen mai måned, som var blinket ut til logestart. Dugnadsmøtene ble hyppigere og lengre. Samtidig ble broderforeningens møter meget travle og arbeidskrevende. Alle vedtak, søknader til Storlogen og nødvendige formalia måtte ordnes. Den tredje februar ble embetskollegiet valgt, og endelig søknad om opprettelse av loge kunne snart sendes Storlogen med anmodning om godkjenning av logenavn og logens segl. Loddet var kastet. Vi ventet spent.

Regnet fra Eks.O.M. Hagens første besøk i Horten hadde følgende ting skjedd:

Etter 6 måneder Broderforening stiftet

" 9 måneder Logebygning innkjøpt

" 18 måneder ville logen bli etablert dersom broderforeningens søknad til Storlogen ble innvilget.

Med 1 ½ års etableringstid var vi som Odd-Fellowbrødre ganske "ferske", men hadde maktet å skaffe egen logebygning og fullt ferdig logesal. Hva ble Stor-Sires svar på vår soknad ?

Svaret lød: "Stor-Sire innvilger Horten Broderforenings søknad av 9/4-53." Stiftelsesdagen ble fastsatt til lørdag 2.mai 1953. Vi som fikk oppleve denne stiftelsesdagen, har et rikt minne å ta vare på. En praktfull vårdag med klarvær og tindrende sol. Gjester strømte til fra hele Sørøstlandet, fra Telemark, fra Lillehammer og Bergen. Vår logesal ny og fin, vakkert pyntet og fylt av en festkledd broderskare med Stor-Sire Olav Hallan i spissen for sitt embetskollegium. Da Storlogen inntok stolene var hele 83 Odd Fellow brødre samlet til høytid. Det ble to praktfulle seremonier: først en stilig innvielse av lokalene, og så etter en pause med forfriskninger/en stemningsfull og verdig innsettelse av logens embetsmenn. Stor-Sire Olav Hallan med sitt myndige vesen og patriarkalske fremtoning gjennomførte det hele assistert av sine storembetsmenn på en slik suveren måte at det ble en uforglemmelig opplevelse for oss alle, og ikke minst for oss som ble høytidelig innsatt i våre embeter.

Den etterfølgende festmiddag - som av plasshensyn - var henlagt til Handelsstandens lokaler - ble den verdige og gledesfylte avslutning på loge nr. 40 Verns første logedag.

Storsire hadde på denne stiftelsesdagen gitt uttrykk for sin sterke anerkjennelse av vår innsats for logeetableringen. To år senere meldte han sin ankomst sammen med storlogens embetskollegium til uoffisielt besøk på et møte med innvielse av en ny bror. For dette hadde loge Varna i Moss anmeldt et offisielt besøk til samme møte. På grunn av det store antall besøkende måtte vi henlegge

ettermøtet til Solhøyden. Det ble en helt igjennom vellykket dag, både innvielsen og middagen på Solhøyden. Stor-Sire Hallan var kjent for å være en avdempet og reservert festtaler. Men den dagen ga han oss en uforbeholden og rosende gratulasjon med både innvielsesmøtet og ettermøtet. Hans gode ord ga oss inspirasjon og pågangsmot til å gå løs på den store oppgave å overta alle Tårnegårdens lokaliteter og skape et velutstyrt og komplett Ordenshus, slik som det står i dag. Det ble mange års offervilje og dugnadsinnsats. Det får bli en annen historie.

Det er vemodig å konstatere av etter disse 34 logeår er samtlige chartermedlemmer gått bort, av det første kolegium er det bare jeg igjen. Av de 26 brødre fra dengang er bare 7 igjen i broderkretsen. Da vår loge var instituert og embetsmennene innsatt lestes en prolog med appell til logens brødre. La meg få lese den i dag. Måtte dens innhold mane til innsats for vår loge og til oppslutning om våre møter.

.

4. februar 1987.
August Ørjan
Eks.O.M.